

International Science Group

ISG-KONF.COM

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
"MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC NOTES. SCIENCE
RESEARCH AND PRACTICE"**

**Madrid, Spain
April 19 - 22, 2022**

ISBN 979-8-88526-751-9

DOI 10.46299/ISG.2022.1.15

MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC NOTES. SCIENCE RESEARCH AND PRACTICE

Proceedings of the XV International Scientific and Practical Conference

Madrid, Spain
April 19 – 22, 2022

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗГЛЯДУ СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Корнієнко Тетяна Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Чвортко Людмила Андріївна

кандидат економічних наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Вінницька Оксана Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Розвиток ринкових механізмів в економіці України значно посилює вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність суб'єктів підприємництва. Відбулися корінні зміни у відносинах власності, формах і методах державного регулювання, пріоритетах розвитку як на державному та регіональному, так і на підприємницькому рівнях. У цілому це призвело до нестабільності у внутрішньому і зовнішньому економічному середовищі і появи нових проблем, які стосуються подальшого економічного розвитку країни. До переліку саме таких проблем належить забезпечення економічної безпеки держави, регіонів, підприємства.

Загалом термін «безпека» вперше вжито в книзі пророка Єзекіїля Старого Завіту: «Я позбираю Ізраїлів дім із народів... і вони осядуть на землі своїй... безпечно, і будуватимуть доми та садитимуть виноградники, і будуть сидіти безпечно, коли Я чинитиму присуди на всіх тих, що погоджують ними з їхнього довкілля» [1, с. 12].

Варто зазначити, що економічна безпека країни характеризується певною системою понять, а саме: об'єкти, загрози, збитки, критерії та показники, стратегія і заходи забезпечення безпеки.

Основними категоріями, які формують зміст теорії економічної безпеки, є:

- економічні інтереси;
- об'єкти економічної безпеки;
- суб'єкти економічної безпеки;
- принципи економічної безпеки;
- функції економічної безпеки;
- система (складові) економічної безпеки;
- загрози економічній безпеці;
- характеристика економічної безпеки (внутрішня, зовнішня);
- чинники забезпечення економічної безпеки;

- форми, методи і засоби забезпечення економічної безпеки [8;9].

Розглядаємо це питання в історичному аспекті. У 1995 р. Координаційний комітет по боротьбі з корупцією й організованою злочинністю при Президентові України ініціював розробку Концепції економічної безпеки України. У цій концепції економічна безпека розглядається як «стан економіки, суспільства та інститутів державної влади, при якому забезпечується реалізація та гарантований захист національних економічних інтересів, прогресивний соціально-економічний розвиток України, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих внутрішніх та зовнішніх процесів» [10, с. 12].

Перші науково обґрунтовані згадки щодо поняття економічна безпека держави, регіону, підприємства, особи тощо знаходимо у працях таких науковців як В. Алексеєнко, В. Грушко, Г. Пастернак-Таранушенко, В. Мунтіян, О. Барановський, С. Реверчук, І. Бінько, В. Шлемко, Л. Абалкін, З. Варналій, С. Ільяшенко, Т. Клебанова, Г. Козаченко, О. Ляшенко, Ю. Малярєвський, З. Манів, О. Новікова, В. Прохорова, О. Радіонов, А. Соснін, Т. Сухорукова, М. Фоміна та інших дослідників.

Так, В. Забродський, М. Капустін [2] визначають економічну безпеку як «властивість чи сукупність властивостей економічної системи». В. Мунтіян [3] розуміє під економічною безпекою «систему захисту від загроз та небезпек». На нашу думку, ці підходи трактування сутності економічної безпеки досить поверхнево розкривають зміст і значення даного поняття. С. Ільяшенко [4], Р. Дацків [5] та інші розглядають економічну безпеку як «стан системи, який дозволяє протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам», при цьому враховують такі поняття як «стійкість», «стабільність», «економічне благополуччя», «економічне зростання», «економічні інтереси», що дають змогу глибоко і більш точно розкрити сутність економічної безпеки.

Х. Маулль трактує економічну безпеку як «відсутність загроз економіці, що виходять від неконтрольованих політичних процесів» [6, с.5]. Загрозами економічній безпеці, на його думку, є: посилення небезпечних тенденцій щодо розшарування суспільства та наростання соціальних конфліктів; порушення зв'язків із постачальниками сировинних ресурсів [6, с. 43–46].

В умовах стагнації або економічного спаду будь-яка загроза труднощів доступу до сировини, як констатує Х. Маулль, є для уряду першочерговою проблемою. Проте економічна безпека, на думку цього дослідника, має і зворотний бік: для експертів сировини зовнішні ринки стають життєво важливими з погляду забезпечення стабільного добробуту, соціального миру, політичної стабільності.

К. Мердок у праці з дослідження, присвяченій дослідженню економічних чинників як об'єктів безпеки уточнює перелік причин виникнення загроз безпеці [7, с. 67–98]. До них він відносить зміни в обсягах та розподілі доходів і багатства, що погіршують стан економічних суб'єктів, та різні зміни у рівні зайнятості, інфляції, доступу на ринок, постачанні сировини тощо, які уповільнюють темпи економічного росту [7, с. 43–46].

Науковець Х. Моргензан розглядає економічну безпеку «як такий стан економіки, внаслідок якого держава, з одного боку, гарантує індивідуумам

певну, в тому числі й економічну безпеку, а з іншого боку, представляє собою джерело загроз для них» [7].

Запропоновані різними авторами визначення категорії економічної безпеки можна узагальнити таким чином: по-перше, система економічної безпеки розглядається як підсистема національної безпеки; по-друге, система економічної безпеки має певну специфіку залежно від рівня її гарантування (держава, регіон, підприємство, особа); по-третє, економічна безпека припускає невразливість країни від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Після характеристики загального терміна «економічна безпека» доцільно розглянути сутність категорії «економічна безпека підприємства» (ЕБП).

Часто визначення цього терміна, ототожнюють із захистом від різних економічних злочинів (крадіжки, шахрайства, промислове шпигунство, інформаційна безпека, комерційна таємниця). Однак це поняття набагато ширше.

Розглянемо підходи до визначення даного терміна. Економічну безпеку підприємства В. А. Забродський [11] визначає як «кількісну і якісну характеристику властивостей фірми, що відображає здатність «самовиживання» і розвитку в умовах виникнення зовнішньої і внутрішньої загрози». Такої позиції дотримується і І. Чумарін, який відзначає, що «головною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягненням максимальної стабільності функціонування, а також створення основи і перспектив зростання для виконання цілей бізнесу, незалежно від об'єктивних і суб'єктивних загрозливих факторів (негативних впливів, факторів ризику)» [12, с. 4].

Дещо інше поняття економічної безпеки підприємства наводить В. Шликов, який розглядає економічну безпеку підприємства, як «... стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки чи економічних загроз» [13, с. 58]. Слід зазначити, що за такого підходу втрачається бачення перспектив розвитку підприємства, оскільки він близький до поняття адаптації підприємства.

Так, О. Ф. Долженков, Ж. О. Жуковська, О. М. Головченко під економічною безпекою підприємства (фірми) розуміють «стан юридичних, виробничих відносин, матеріальних і інтелектуальних ресурсів, при якому забезпечується стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток» [14, с. 25].

Таке їх розмаїття свідчать лише про те, що на сьогодні не існує єдиного підходу до визначення сутності економічної безпеки підприємства. Науковці розглядають загальні положення економічної безпеки та шляхи її досягнення здебільшого через макроекономічні індикатори й незначну увагу приділяють питанню формування моделі забезпечення економічної безпеки підприємства та механізмів її реалізації на практиці. По-різному вони трактують і кінцеву мету даного поняття, а деякі й взагалі її не відокремлюють.

Отже, узагальнюючи наведені визначення науковців та з урахуванням власного трактування аналізованого нами терміна, можна запропонувати таке визначення економічної безпеки підприємства - це універсальна категорія, що відображає стан підприємства, при якому відбувається його ефективне функціонування через визначення, забезпечення і захищеність його

функціональних складових та здатність протистояння як внутрішнім так і зовнішнім загрозами. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників, і тільки за здійснення в необхідному обсязі зазначених дій можна досягти належного рівня економічної безпеки підприємства.

Список літератури:

1. Прохорова. В. В., Прохорова Ю. В., Кучеренко О. О. Управління економічною безпекою підприємств : монографія. Харків : УКР ДАЗТ, 2010. 282 с.
2. Забродский В., Капустин Н. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы. *Бизнес Информ.* 1999. № 15–16. С. 35–37.
3. Мунтян В. І. Економічна безпека України : монографія. Київ : КВІЦ, 1999. 462 с.
4. Ільяшенко С. Н. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до їх оцінки. *Актуальні проблеми економіки.* 2003. № 3. С. 12–19.
5. Дацків Р. М. Економічна безпека у глобальному вимірі. *Актуальні проблеми економіки.* 2004. № 7. С. 143–153.
6. Maull H. Raw materials, energy and Western security. L., 1984. 413 p.
7. Murdoch C. Economic factors as objects of security; Economics, security and vulnerability. F Trager Economic, issues and national security. Lawrence, 1977. P 67–98.
8. Корнієнко Т. О. Концептуальні засади підвищення дієвості процесу формування стану економічної безпеки в сільськогосподарських підприємствах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».* Серія: «Економічні науки». 2019. № 4(24). С. 30–35.
9. Корнієнко Т. О., Чвортко Л. А., Вінницька О. А. Аналіз та оцінка стану економічної безпеки регіону. *Економіка. Фінанси. Право.* 2020. №10/2. С. 17–22.
10. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Гуменюк А. М. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого і середнього підприємства: монографія. Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2009. 248 с.
11. Забродский В. Н. Экономическая безопасность предприятия. Київ : Рута, 2003. 268 с.
12. Чумарин И. Кадровая безопасность. Кадры предприятия. 2003. № 3. С 3–5.
13. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия. СПб. 1999, 138 с.
14. Долженков О. Ф., Жуковська Ж. О., Головченко О. М. Особливості гарантування економічної безпеки підприємницької діяльності в ринкових умовах : монографія. Одеса : ОЮІ ХНУВС, 2007. 208 с.